

A detailed historical map of the Warmia and Mazury region, showing various towns, rivers, and geographical features. The map is rendered in a sepia tone with black text and lines. Numerous place names are visible, including HUNTAW, N, A, Fuchspe, Vderwangen, Fessaw, Frischung Au., Almen, Trisal. tigg, Mulha usn, Lampas. ken, Pilsen, Kruckn, Dojstet, Arnstein, Dexen, P. Eylaw, Rode, Wildenhof, Beisleiten, Galeien, Glum, B, Borcke, Eichholtz, Buchholtz, Landzberg, Eichorn, Rodenaw, Plautten, Hanschagn, Schwolmen, Crac, Kackenhaus, Heilsparg, Runaw, Peterswalt, M, Plancken, Arnisdorf, Schmaleien, and Planck. Rivers and water bodies are depicted with wavy lines, and some areas are marked with letters like G, I, A, R, M, and N. The map serves as a background for the book cover.

Katalog grodzisk Warmii i Mazur

pod redakcją
Rafała Soleckiego

Tom 3

Katalog grodzisk Warmii i Mazur

Tom 3

Instytut Archeologii
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

Katalog grodzisk Warmii i Mazur

pod redakcją Rafała Soleckiego

Tom 3

Autorzy
Anna Lejzerowicz, Bartosz Nowacki, Kamil Rabiega,
Daniel Skoczylas, Rafał Solecki, Dariusz Wach,
Fabian Welc, Katarzyna Zdeb, Magdalena Żurek

Warszawa 2022

Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Część 2. Warmia Wschodnia i Natangia Tom 3

Publikacja recenzowana do druku przez
dr. Arkadiusza Koperkiewicza
i dr. Marka Jagodzińskiego

Redakcja: Rafał Solecki
Projekt książki: Bartłomiej Gruszka
Skład: Rafał Solecki
Korekty: Bartosz Nowacki
Projekt okładki: Rafał Solecki

© Copyright by Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego,
Warszawa 2022

ISBN 978-83-8281-287-9 (wersja drukowana)
ISBN 978-83-8281-199-5 (wersja elektroniczna)

Publikacja naukowa finansowana w ramach programu
Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą
„Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2018–2023,
nr projektu 11H 18 0117 86, kwota finansowania 1 346 853 zł

**NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI**

Wydawnictwo:
Wydawnictwo Naukowe
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
ul. Dewajtis 5, domek nr 2
01-815 Warszawa
+48 22 561 89 23 (wew. 323)
wydawnictwo@uksw.edu.pl

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie.....	7
GMINA OSTRÓDA	
Ornowo, st. 3.....	9
Wysoka Wieś, st. 7.....	47
Wysoka Wieś, st. 8.....	55
Wysoka Wieś, st. 9.....	65
GMINA MIŁOMŁYN	
Winiec, st. 2.....	99
GMINA MORĄG	
Słonecznik, st. 1.....	133
Wenecja, st. 2.....	145
GMINA ZALEWO	
Boreczno, st. 4.....	185
Boreczno, st. 8.....	191
GMINA WILCZĘTA	
Gładysze, st. 1.....	215
Gładysze, st. 3.....	245
GMINA GÓROWO IŁAWECKIE	
Piasty Wielkie, st. 3.....	259
Wiewiórki, st. 1.....	273
Augamy, st. 1.....	291
Wokiele, st. 1.....	339
Woryny, st. 1.....	363
WERYFIKACJE NEGATYWNE	
Nowa Wieś Iławecka, st. 1, gm. Górowo Iławeckie.....	389
Zielenica, st. 15, gm. Górowo Iławeckie.....	397
Piaseczno, st. 1, gm. Górowo Iławeckie.....	407
Zamkowa Góra w Leśnictwie Orsy, gm. Górowo Iławeckie.....	415
Wykaz cytowanej literatury.....	426

Zielenica, st. 15

Gmina Górowo Iławeckie

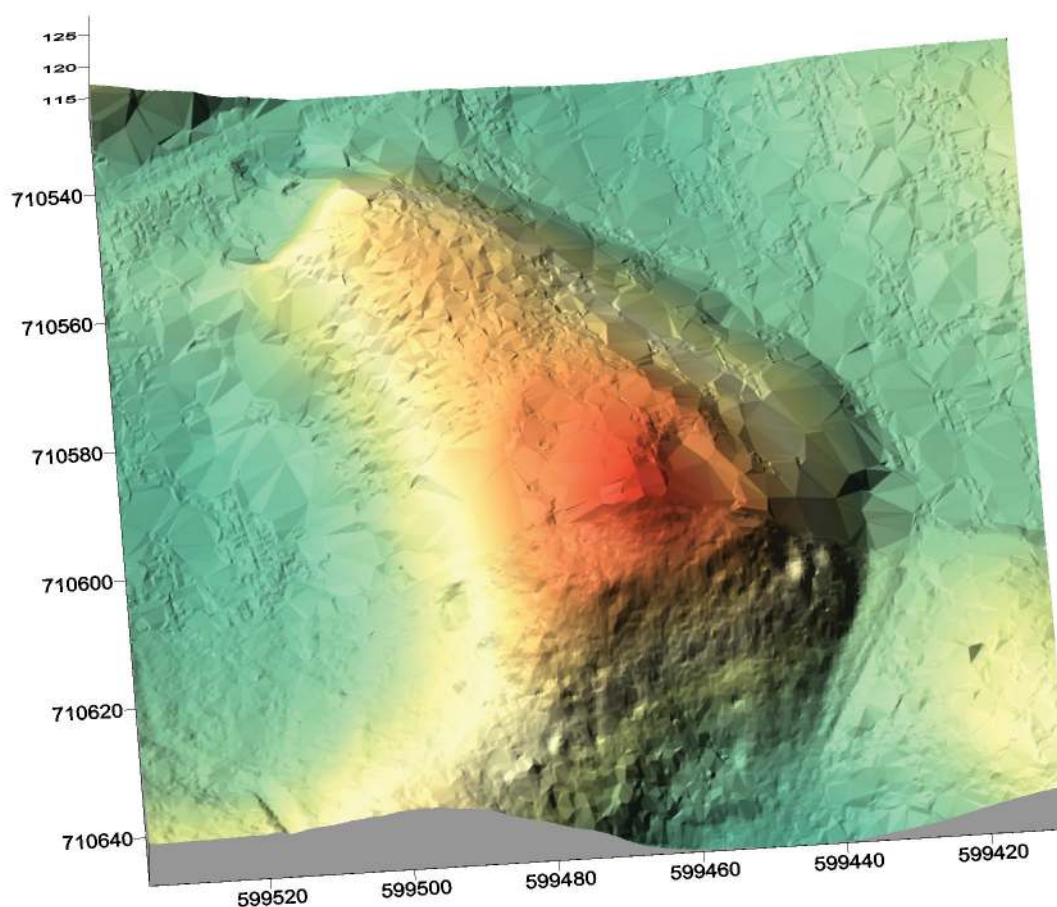
Powiat bartoszycki

AZP 14-61/27

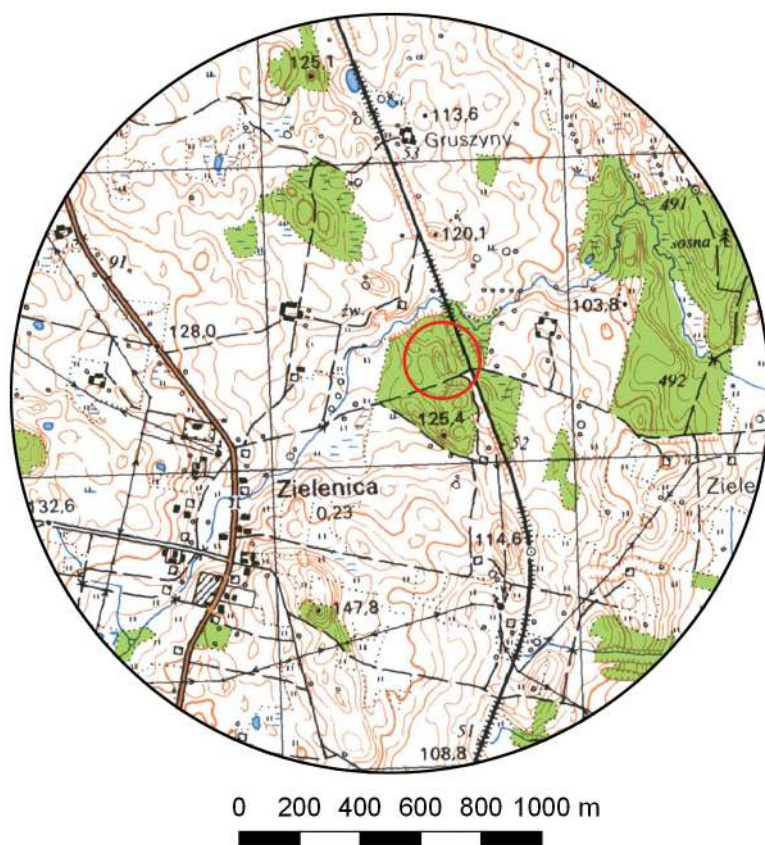
Współrzędne geograficzne:

N 54° 14' 59''

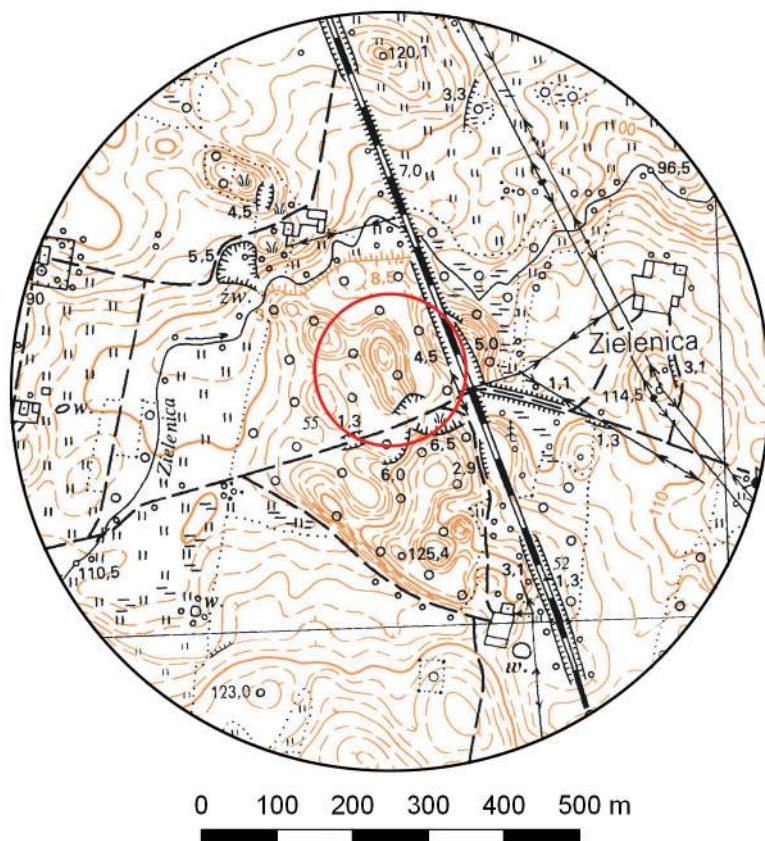
E 20° 31' 37''

Ryc. 1. Stanowisko w Zielenicy, st. 15
na mapie w skali 1:25 000
(na podstawie materiałów GUGiK,
oprac. R. Solecki)

Ryc. 2. Stanowisko w Zielenicy, st. 15
na mapie w skali 1:10 000
(na podstawie materiałów GUGiK,
oprac. R. Solecki)

WYNIKI BADAŃ ARCHEOLOGICZNYCH

DANIEL SKOCZYLAS I RAFAŁ SOLECKI

Jako pierwszy na istnienie grodziska w Zielenicy (niem. *Grünwalde*), gm. Górowo Iławeckie, wskazał w pierwszej połowie XIX wieku Johann Michael Guise. W 1908 roku powołuje się na niego Emil Hollack, oznaczając grodzisko na mapie i opisując, że znajduje się ono na północny wschód od wsi. W odległości około 5 minut marszu od tego grodziska miał się znajdować kurhan z młodszej epoki brązu¹. W publikacji Hansa Crome z 1937 roku znajduje się bardziej precyzyjny opis wskazujący, że grodzisko znajduje się około 800 m na wschód od wsi i zajmuje wyniesienie, które lokalnie nazywane jest *Jungfernberg* i *Sandberg*. Chronologia grodziska wskazana jest jako staropruska². Lokalizacja tego grodziska na podstawie opisu H. Crome znajduje się w karcie z katalogu *Burgwall-kartei* (ryc. 3).

Już po II wojnie światowej, w ramach badań AZP, zostały skatalogowane dwa grodziska w Zielenicy. Pierwsze – AZP 14-61/26, numer w miejscowości 11 – położone jest w odległości około 1300 m na południe od wsi, bezpośrednio na zachód od drogi Górowo Iławeckie – Lidzbark Warmiński. Na karcie stanowiska nie wskazano, by w trakcie przeprowadzonej wizytacji odnaleziono jakiegokolwiek materiał zabytkowy³. Drugie – AZP

14-62/47, numer w miejscowości 12 – znajduje się na północny wschód od wsi, w odległości około 800 m od jej centrum. Na Karcie Ewidencji Stanowiska Archeologicznego znajduje się zapis, że w oznaczonym miejscu znajduje się „(...) kolisty kopiec, który można interpretować jako niewielki gródek stożkowaty (...) średnicy ok. 30 m i zachowanej wysokości ok. 10 m (...) brak śladów elementów obronnych, jak również materiałów zabytkowych”⁴.

Przystępując do weryfikacji przekazów na temat grodziska w Zielenicy, w pierwszej kolejności postanowiono przeprowadzić rozpoznanie skatalogowanych w ramach AZP grodzisk. W trakcie prospekcji terenowej nie natrafiono na żadne ślady dawnej bytności człowieka we wskazanych miejscach. Odwierty wykonane świdrem geologicznym nie wykazały obecności warstwy kulturowej – na stanowisku AZP 14-61/26 bezpośrednio poniżej humusu leśnego wystąpiły gliny calcowe, a na stanowisku AZP 14-62/47 sypanie piaski. Nie potwierdzono informacji zawartej w KESA, by we wskazanych miejscach miały znajdować się grodziska.

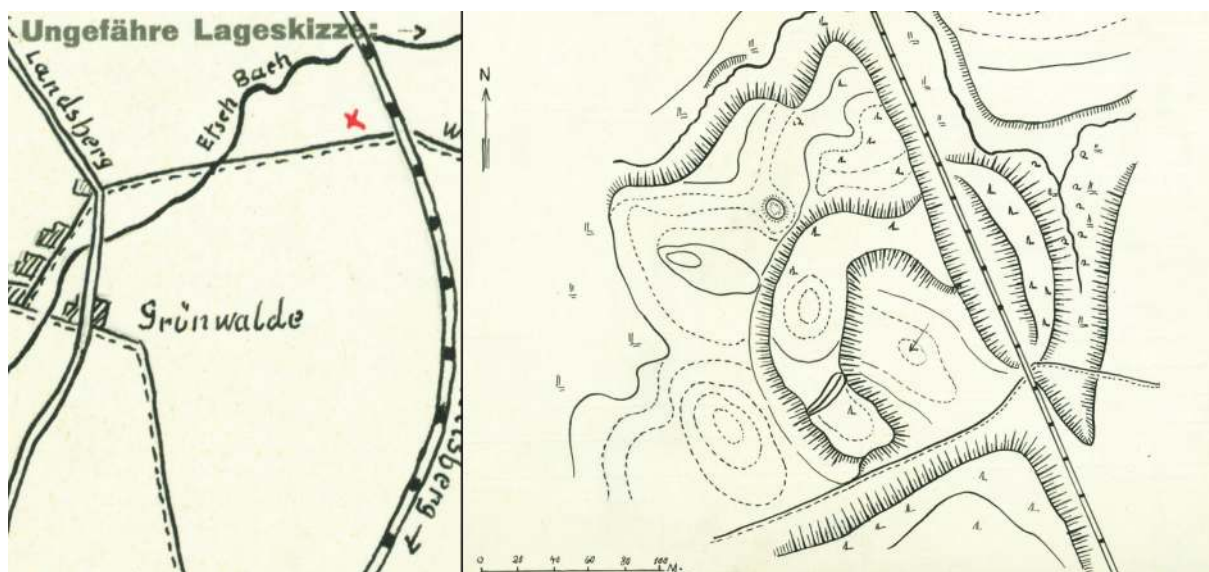
Idąc za wskazaniem położenia grodziska przekazanymi przez H. Crome, niemal dokładnie 800 m na wschód od wsi, licząc od jej północnej granicy, natrafiono na wyniesienie, którego szczyt nosił jednoznaczne oznaki ingerencji ludzkiej (ryc. 1–2, 4). Samo wyniesienie ma w podstawie kształt zbliżony do owalu o średnicy 70–100 m i wysokość 13 m. Północna część wyniesienia została uformowana

¹ Hollack 1908: 52–53.

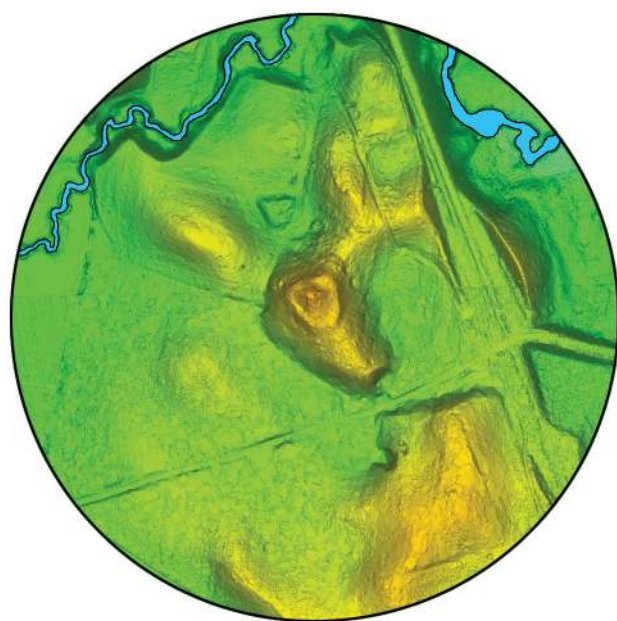
² Crome 1937: 109.

³ Informacje z KESA AZP 14-61/26; Klęczar i Rutyna 2013: 25.

⁴ Informacje z KESA AZP 14-62/47.

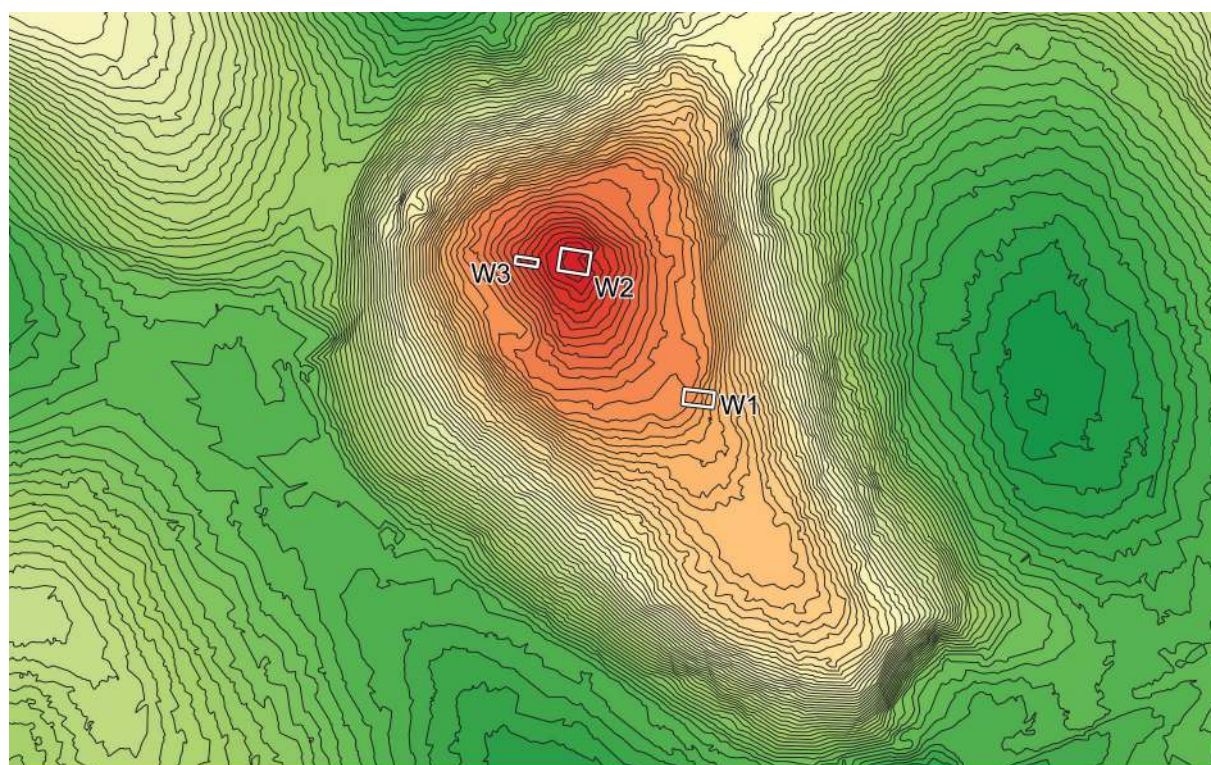
Ryc. 3. Domniemane grodzisko w Zielenicy na karcie ze zbioru *Burgwall-kartei* (źródło: Staatliche Museen zu Berlin, Museum für Vor- und Frühgeschichte, IXc 90, Bl. 219)

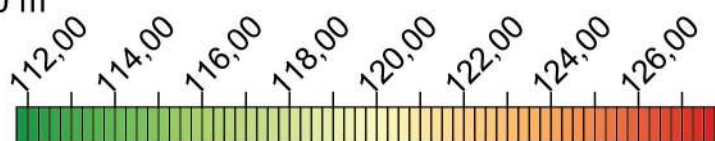
0 100 200 m

(po lewej)

Ryc. 4. Zielenica, st. 15 na zobrazowaniu ALS
(na podstawie materiałów GUGiK,
oprac. R. Solecki)

0 10 20 30 40 50 m

Ryc. 5. Zielenica, st. 15. Plan stanowiska z naniesionymi wykopami archeologicznymi
(oprac. D. Skoczylas i R. Solecki)

w *plateau* o średnicy w przedziale 30–35 m, którego powierzchnia znajduje się na poziomie 124,8–125,0 m n.p.m. Centralną część tego tarasu zajmuje kolisty w podstawie kopiec o średnicy 19 m i wysokości do 3 m. Najwyższy zanotowany punkt kopca osiąga poziom 127,85 m n.p.m. Całkowita powierzchnia obszaru stanowiska, liczona po obwodzie sztucznie uformowanego tarasu, wynosi około 17 arów.

Przystępując do badań wytyczono trzy wykopy (ryc. 4). Wykop 1 (W1), o wymiarach 2×4 m, wytyczono w południowej części tarasu, tak by przeciąć jego krawędź. Wykop 2 (W2), o wymiarach 3×4 m, wyznaczono w centralnej części tarasu, przy szczycie kopca. Ostatni wykop (W3), o wymiarach 1×3 m, był przedłużeniem W2 w kierunku zachodnim, ku podstawie kopca.

W trakcie badań archeologicznych wydzielono łącznie 21 jednostek stratygraficznych (tabela 1), które można rozdzielić pomiędzy dwie fazy użytkowe.

Jako naturalne podłoże wydzielono: w W1 glinę z wtrętami iłów 21, w W2 sypki piasek 11, a w W3 glinę z wtrętami iłów 19 oraz sypki piasek 11, widoczny także w W2. Stratygraficznie piasek zalegał ponad gliną.

Faza I związana jest z budową kopca we wczesnej epoce żelaza. Przygotowanie kopca miało prawdopodobnie następujący przebieg – część naturalnego wyniesienia, w miejscu jego szczytu, nadsypano za pomocą ziemi pobieranej z obszaru otaczającego szczyt, a następnie otoczenie utworzonego w ten sposób kopca wyrównano, zsypując część ziemi na stoki wyniesienia i tworząc w ten sposób sztuczną platformę. Zadokumentowanymi warstwami tworzącymi nasyp kopca są w kolejności stratygraficznej: piasek 9 z pojedynczymi żwirkami, glina 3 z przewarstwieniami piasku i iłu oraz zwarty piasek 2 przemieszany z gliną i iłami (ryc. 7). Warstwą niwelacyjną powstałą podczas równania *plateau* wokół kopca jest lekko przemieszany piasek 20 z domieszką materii organicznej, odsłonięty w W1, na krawędzi platformy (ryc. 6). W W2 poniżej nasypu kopca odsłonięto ilasty piasek 10 z licznymi żwirkami i pojedynczymi kamieniami, miąższości do 35 cm. Jest to prawdopodobnie warstwa naturalna, która obsunęła się w trakcie sypania kopca. W W2, na stropie calca, poniżej nasypów kopca, uchwycono zarys zniszczonego obiektu, który pierwotnie był prawdopodobnie prostokątny w planie,

z płaskim dnem i stromymi ściankami, szerokości do 200 cm i głębokość 45 cm. Jego wypełniskiem był piasek 8 przemieszany z grudami gliny. Obiekt ten należy wiązać z użytkowaniem kopca.

Fazę II należy wiązać z użytkowaniem stanowiska już w czasach współczesnych, w XIX i XX wieku. We wspomnianym horyzoncie chronologicznym najstarszym obiektem jest uchwycony fragmentarycznie, regularny, prawdopodobnie prostokątny w profilu wkop 17, którego uchwycone wymiary to szerokość do 75 cm i głębokość co najmniej 40 cm. Jego wypełniskiem był lekko przemieszany piasek 18 z grudami gliny i iłu. Warto tu zauważyć, że znajduje się on bezpośrednio w granicach starszego obiektu 16, związanego z funkcjonowaniem kopca, a jego dno położone jest tylko nieznacznie poniżej dna obiektu 16. Być może należałoby interpretować ten wkop jako sondaż badawczy z badań realizowanych na tym stanowisku przez badaczy niemieckich, lub jako wkop rabunkowy.

Dwa młodsze obiekty to wkop 4, mający kształt rowu, trójkątnego w przekroju, którego uchwycone wymiary to długość co najmniej 3 m, szerokość do 170 cm i głębokość do 110 cm. Jego wypełniskiem w kolejności stratygraficznej były przemieszany piasek 7 z domieszką materii organicznej, piasek 6 przemieszany z gliną i domieszką materii organicznej oraz przemieszany piasek 5 z dużą domieszką materii organicznej i drobinami węgla drzewnych. Tuż obok niego znajdował się regularny, prostokątny w planie, prostokątny w profilu wkop 12, którego uchwycone wymiary to szerokość 75 cm i głębokość 60 cm. Jego wypełniskiem były przemieszany piasek 15 z domieszką materii organicznej, piasek 14 z drobinami węgla drzewnych i domieszką materii organicznej oraz piasek 12 z dużą ilością węgla drzewnych. Obiekt 4 jest najpewniej okopem, który można datować na okres II wojny światowej. Obiekt 12 był z nim w jakiś sposób funkcjonalnie związany.

Najmłodszą jednostką stratygraficzną jest ilasty piasek 1 z dużą domieszką materii organicznej, który jest obecnym poziomem humusu leśnego, pokrywającego całą powierzchnię stanowiska.

W trakcie przeprowadzonych badań pozyskano łącznie 44 fragmenty ceramiki. Wszystkie reprezentują tą samą grupę technologiczno-surowcową – wykonane są z niezbyt dobrze przygotowanej masy ceramicznej, w której

Tabela 1. Zielenica, st. 15. Katalog warstw i obiektów oraz ich zależności stratygraficznych (oprac. D. Skoczylas)

Numer jednostki	Numer obiektu	Numer wykopu	Położenie w obrębie stanowiska	Współrzędne geodezyjne (PUWG 1992)	Opis jednostki stratygraficznej (rodzaj sedimentu, miąższość, zawartość zabytkowa, przypuszczalna funkcja/proces formowania)	Barwa (Munsell)	Pozycja stratygraficzna	
							Znajduje się pod	Znajduje się nad
1	-	1, 2, 3	Całe stanowisko	X=710586,6-710607,8; Y=599457,8-599484,4	Ilasty piasek z dużą domieszką materii organicznej; miąższość do 35 cm; współczesny poziom użytkowy w obrębie stanowiska	2.5Y 3/2	-	2, 20, 21
2	-	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Zwarty piasek przemieszany z gliną i ilami; miąższość do 15 cm; jeden z nasypów kopca	10YR 5/4	1	3
3	-	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Gлина z przewarstwieniami piasku i ilu; miąższość do 30 cm; jeden z nasypów kopca	7.5YR 5/6	2	8, 9, 10, 11, 19
4	4	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Wkop w kształcie rowu, trójkątny w przekroju; uchwycone wymiary to długość co najmniej 3 m, szerokość do 170 cm i głębokość do 110 cm; okop z okresu II wojny światowej	-	5, 7	3, 8, 9
5	4	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Przemieszany piasek z dużą domieszką materii organicznej i pojedynczymi drobinami węgla drzewnych; wypełnisko obiektu 4	2.5YR 3/2	1	3, 4, 7
6	4	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Piasek przemieszany z gliną i domieszką materii organicznej; wypełnisko obiektu 4	10YR 4/4	5	3, 4, 7, 11
7	4	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Przemieszany piasek z domieszką materii organicznej; wypełnisko obiektu 4	10YR 5/4	5	4, 19
8	16	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Piasek przemieszany z grudami gliny; wypełnisko obiektu 16	10YR 5/4	3	11, 16
9	-	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Piasek z pojedynczymi żwirkami; miąższość do 25 cm; jeden z nasypów kopca	10YR 6/4	3	10
10	-	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Ilasty piasek z licznymi żwirkami i pojedynczymi kamieniami; miąższość do 35 cm; warstwa naturalna naruszona w trakcie sypania kopca	10YR 6/3	9	11
11	-	2, 3	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599457,8-599468,1	Sypki piasek; podłoże naturalne	10YR 7/3	3, 8, 17, 19	19
12	12	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Regularny, prostokątny w planie, prostokątny w profilu wkop; uchwycone wymiary to szerokość 75 cm i głębokość 60 cm; obiekt związany prawdopodobnie z okopem 4	-	13, 14, 15	2
13	12	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Piasek z dużą ilością węgla drzewnych; wypełnisko obiektu 12	10YR 2/1	1	14
14	12	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Piasek z drobinami węgla drzewnych i domieszką materii organicznej; wypełnisko obiektu 12	10YR 4/3	13	15
15	12	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Przemieszany piasek z domieszką materii organicznej; wypełnisko obiektu 12	10YR 5/3	14	11, 12
16	16	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Uchwycony fragmentarycznie wkop, prostokątny w planie; uchwycone wymiary to szerokość do 200 cm i głębokość 45 cm; być może pozostałość jamy grobowej	-	8	11
17	17	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Uchwycony fragmentarycznie, regularny, prawdopodobnie prostokątny w profilu wkop; uchwycone wymiary to szerokość do 75 cm, głębokość co najmniej 40 cm; wkop badawczy, lub rabunkowy	-	19	8, 11
18	17	2	Kopiec	X=710604,1-710607,8; Y=599463,5-599468,1	Lekko przemieszany piasek z grudami gliny i ilu; wypełnisko wkopu 17	10YR 5/2	4, 7	8, 11, 17
19	-	3	Kopiec	X=710605,2-710606,7; Y=599457,8-599461,1	Gлина z wtętami iłóv; podłoże naturalne	7.5Y 5/8	3, 11	-
20	-	1	Krawędź S tarasu	X=710586,6-710598,2; Y=599480,0-599484,4	Lekko przemieszany piasek z domieszką materii organicznej; miąższość do 35 cm; warstwa niwelacyjna	10YR 4/2	1	21
21	-	1	Krawędź S tarasu	X=710586,6-710598,2; Y=599480,0-599484,4	Gлина z wtętami iłóv; podłoże naturalne	7.5Y 5/8	1, 20	-

występuje obfita domieszka schudzająca w postaci drobno-, średnio- i gruboziarnistego piasku oraz ziaren tłuczonego kamienia. Naczynia były lepiące ręcznie, a następnie wypalone w niezbyt wysokiej temperaturze, za czym może przemawiać fakt, że skorupy szybko nasiąkają wodą i stają się kruche. Ich powierzchnia jest szorstka lub też intencjonalnie chropowata. Wszystkie analizowane fragmenty są częściami brzuśców, silnie rozdrobnionymi. Tylko 7 fragmentów ma nieco więcej niż 5 cm. Analogiczny typ ceramiki znany jest ze stanowisk kultury kurhanów zachodniobałtyjskich z wczesnej epoki żelaza. Niemal wszystkie fragmenty ceramiki zostały odnalezione w warstwie humusu 1 i na jego styku z zalegającą poniżej warstwą 2. Wszystkie też w granicach W2 i W3. Zostały one najpewniej wyrzucone na powierzchnię w momencie, gdy powstawały wkopy 4 i 17, oba niszczące starszy obiekt 16.

Badane stanowisko nie było do tej pory zewidencjonowane w ramach AZP, ale pomimo to funkcjonuje w obiegu naukowym. Jego interpretację jako kurhanu podał Mirosław J. Hoffmann, bazując na przeprowadzonych przez siebie w 1987 roku badaniach powierzchniowo-weryfikacyjnych. Badacz datuje ten kurhan na przedział czasu pomiędzy okresem halsztackim D i okresem lateńskim B (lata 550–120 p.n.e.)¹. Kurhan ten można zaliczyć do typu V według klasyfikacji M.J. Hoffmanna, który autor charakteryzuje jako „Kurhany, do budowy których wykorzystano naturalne wzniesienia morenowe”. W analogiczny sposób – poprzez nadsypanie szczytu wynie-

sienia gliną pobraną z niższych partii stoków – miał być wykonany kurhan nr 3 w miejscowości Surajny, gm. Miłakowo².

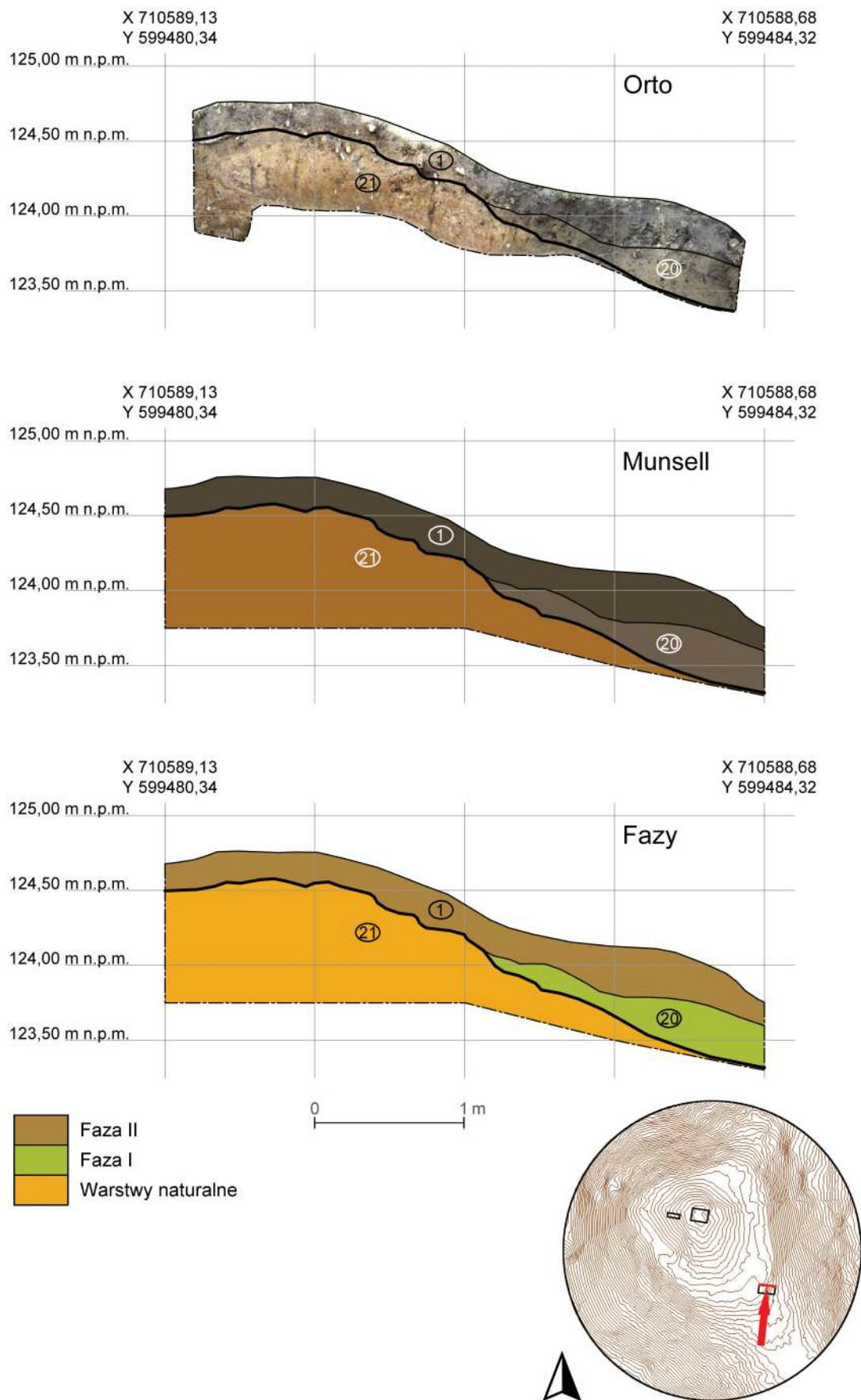
Niejednoznaczna pozostaje kwestia funkcji obiektu 16, który na podstawie analizy stratygrafii powstał w momencie budowy kopca, lub wcześniej. W jego wnętrzu nie natrafiono na zabytki, ani żadne konstrukcje kamienne, a sam obiekt znajduje się w północnej części kopca, należy więc najpewniej wykluczyć, że jest to jama grobowa. W obiekt ten zostały wkopane dwa inne obiekty – młodszy to okop z II wojny światowej, a starszy to regularny wkop, którego dno znajduje się tylko nieco poniżej stropu calca. Nie można zatem wykluczyć, że ten drugi wkop to pozostałość po dawnym wykopie sondażowym. Jego kształt jest regularny, ściany niemal pionowe i odsłaniają nawarstwienia kulturowe, aż do poziomu naturalnego podłoża. M.J. Hoffmann podaje informację, że E. Hollack prowadził badania wykopaliskowe na grodzisku w Zielenicy, pow. bartoszycki, ale miało ono mieć chronologię wczesnośredniowieczną³. Sam E. Hollack podaje z kolei, że grodzisko w Zielenicy znajdowało się na północny wschód od wsi, a więc szacunkowo w miejscu, gdzie prowadzone były opisywane badania. Być może zadokumentowany obiekt to wkop sondażowy E. Hollacka?

Przeprowadzone badania weryfikacyjne, zarówno powierzchniowe, jak i wykopaliskowe, nie potwierdziły istnienia grodziska w miejscowości Zielenica, gm. Górowo Iławskie.

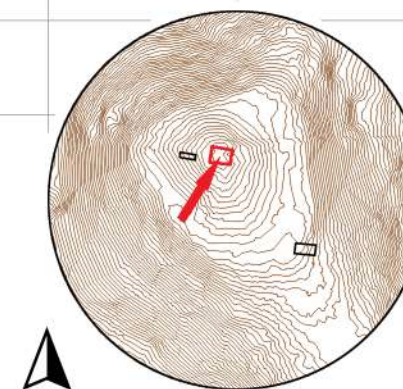
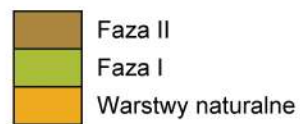
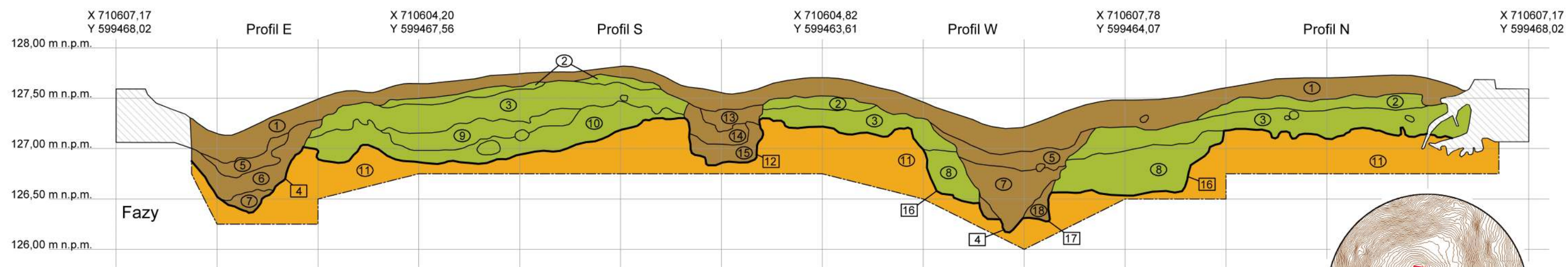
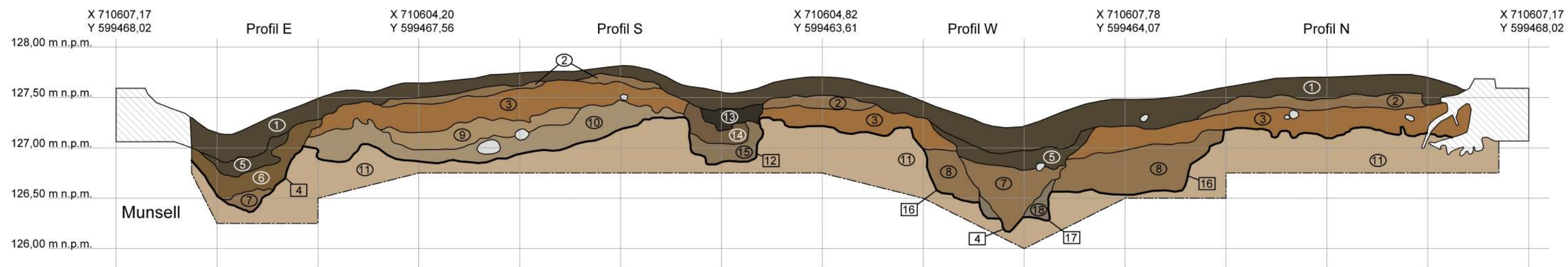
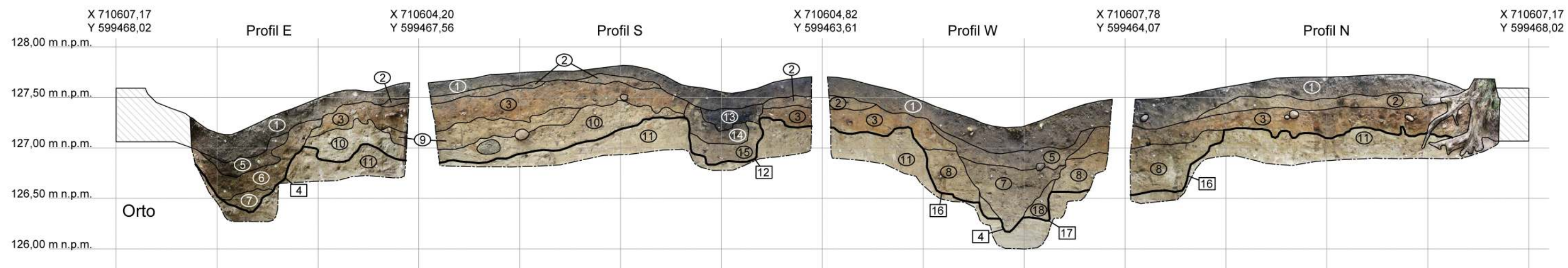
² Hoffmann 2000: 32–35.

³ Hoffmann 2005: 19.

¹ Hoffmann 2000: 7; 1999: 199; 1992: 96.

Ryc. 6. Zielenica, st. 15. Stratygrafia nawarstwień w obrębie krawędzi platformy – wykop 1 (oprac. D. Skoczylas i R. Solecki)

Ryc. 7. Zielenica, st. 15. Stratygrafia nawarstwień w obrębie kopca – wykop 2 (oprac. D. Skoczylas i R. Solecki)

WYKAZ CYTOWANEJ LITERATURY

Achremczyk, S.

2010. *Historia Warmii i Mazur. Tom I: Pradzieje – 1772*. Olsztyn: Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie.

Adamiec, J., P. Czernic i K. Zdeb

2019. Dokumentacja wyników badań geofizycznych – georadarowych (GPR) przeprowadzonych na obszarze trzech stanowisk archeologicznych w ramach projektu NPRH „Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Część II. Warmia wschodnia i Natangia” – cz. 2 Gładysze. Raport w archiwum Instytutu Archeologii UKSW w Warszawie.

Antoniewicz, J.

1954. Zagadnienie wczesnożelaznych osiedli obronnych na wschód od dolnej Wisły i w dorzeczu rzeki Pregoty. *Wiadomości Archeologiczne* XX/4: 327–368.

1964. Osiedla obronne okresu wczesnożelaznego w Prusach. *Światowit* 25: 5–211.

Białyński G.

2019. Zarys dziejów osadnictwa na Mazurach. *Echa Przeszłości* 20/1: 335–348.

Biermann, F., Ch. Herrmann i A. Koperkiewicz

2019. Alt-Wartenburg. Gründung und Untergang einer Lokationsstadt in der „Großen Wildnis”, [w:] G. Köster i Ch. Link (red.), *Faszination Stadt: die Urbanisierung Europas im Mittelalter und das Magdeburger Recht*: 274–284. Magdeburger Museumschriften 17. Dresden: Sandstein Verlag.

Biskup, M.

1983. Uwagi o problemie osadnictwa i sieci parafialnej w Prusach Krzyżackich w wiekach XIV–XV. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 2–3: 199–217.

Biskup, M. i G. Labuda

1986. *Dzieje Zakonu Krzyżackiego w Prusach*. Gdańsk: Wydawnictwo Morskie.

Bitner-Wróblewska, A. i A. Piotrowski

1990. Wały podłużne w okolicach Biskupca w woj. olsztyńskim: przyczynek do pochodzenia i chronologii tego typu obiektów na obszarze południowej Warmii. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 1–4: 133–140.

Bochnak, T., P. Kotowicz i Z. Opiełowska

2016. Dwa celtyckie depozyty przedmiotów żelaznych z Pakoszówki, pow. sanocki. *Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego* 37: 209–246. DOI: 10.15584/misroa.2016.37.11

Buko, A.

1990. Wykorzystanie zjawiska erozji ceramiki w analizach procesów formowania się stanowisk osadniczych. *Sprawozdania Archeologiczne* 42: 349–359.

Cieśliński, A.

2014. Kopce kultury wielbarskiej z Mazowsza i Podlasia a tzw. typ rostołcki – próba nowego spojrzenia na związki cmentarzysk kurhanowych z Północnej i Wschodniej Polski. *Wiadomości Archeologiczne* 65: 45–93.

Chojnacka-Banaszkiewicz, A.

2017a. Stary Folwark, st. 1: znaleziska, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Tom 1*: 129–182. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.

2017b. Stary Folwark, st. 1: chronologia stanowiska, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Tom 1*: 191–193. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.

Chojnacka-Banaszkiewicz, A., i D. Wach

2017. Stary Folwark, st. 1: położenie grodziska i jego forma, badania archeologiczne, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur 1*: 108–128, Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.

Chudziak, W. i J. Bojarski

2019. (red.) *Wczesnośredniowieczne grodziska w Polsce. Tom 1. Powiat bydgoski*. Wrocław: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, Instytut Archeologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Chudziak, W. i M. Weinkauff

2019. (red.) *Wczesnośredniowieczne grodziska w Polsce. Tom 7. Powiat toruński*. Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika

Chudziakowa, J.

1974. *Kultura łużycka na obszarze międzyrzecza Wisły, Drwęcę i Osy*. Warszawa-Poznań: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Towarzystwo Naukowe w Toruniu.

Clark, J., G. Egan i N. Griffiths

1995. Harness fittings, [w:] J. Clark (red.), *The medieval horse and its equipment c. 1150 – c. 1450*: 43–74. Medieval Finds from Excavations in London 5. Londyn: Museum of London.

Crome, H.

1937. Karte und Verzeichnis der vor- und frühgeschichtlichen Wehranlagen in Ostpreussen. *Altpreußen* 2: 97–125.

1940. Verzeichnis der Wehranlagen Ostpreußens. *Prussia: Zeitschrift für Heimatkunde* 34: 83–154.

- Cymbalak, T.
2006. Wybrane znaleziska podkówki do butów z terenu Czech na tle analogii środkowo-europejskich. *Archaeologica Pragensia* 18: 263–282.
- Dąbrowska, T.
1996. Krzesiwa typu skandynawskiego z Kamieńczyka, woj. Ostrołęka, [w:] W. Nowakowski (red.) *Concordia. Studia poświęcone Jerzemu Okuliczowi-Kozarynowi w sześćdziesiątą piątą rocznicę urodzin*: 45–49. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego.
- Dąbrowski, J.
1997. *Epoka brązu w północno-wschodniej Polsce*. Białystok: Białostockie Towarzystwo Naukowe, Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk.
- Demińska, M. i Z. Podwińska
1978. Historia Kultury Materialnej Polski. Tom I od VII do XII wieku, [w:] W. Hensel i J. Pazdur (red.), *Historia Kultury Materialnej Polski w zarysie*. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Dziegielewska, K., R. Szczerba i B. Chudzińska
2006. Osadnictwo z wczesnej epoki brązu, okresu halsztackiego i starszego okresu przedrzymskiego oraz ślady działalności człowieka w czasach średniowiecznych i nowożytnych na stanowisku 17 w Podłężu, pow. wielicki. *Raport 2005–2006*: 315–348.
- Eckhart, B.
1930. Die Geschichte des Kirchdorfes Schnellwalde [w:] W. Friedrich (red.), *Aus Vergangenheit und Gegenwart des Kreises Mohrungen: Selbstverlag des Kreisausschusses in Mohrungen*: 46–81. Morąg.
- Engel, M. i C. Sobczak
2019. Atlas Grodzisk Jaćwieży. Nowe spojrzenie na Góry Zamkowe, Szwedzkie szanie i Piłokalnie, [w:] K. Chrzan, S. Moździoch i S. Rodek (red.), *Współczesne metody badań wczesnośredniowiecznych grodów Europy Środkowo-Wschodniej*: 63–80. Wrocław: Wydawnictwo Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk.
- Filip, J.
1956. *Keltové ve střední Evropě*. Praga: Československá Akademie Věd.
- Gackowski, J.
2017. Osiedla nawodne kultury kurhanów zachodniobałtyjskich w krajobrazie naturalnym i kontekście kulturowym północno-wschodniej Polski. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 1(295): 3–22.
- Gackowski, J. i Sz. Rosołowski
2020a. Katalog zabytków, [w:] J. Gackowski i H.P. Dąbrowski (red.), *Znalezisko gro-
madne przedmiotów metalowych kultury łużyckiej w Brudzynie, pow. żninski*: 57–82. Biskupin-Toruń: Muzeum Archeologiczne w Biskupinie i Polskie Towarzystwo Historyczne.
- 2020b. Wroby z brązu i żelaza: analiza kulturowo-chronologiczna, [w:] J. Gackowski i H.P. Dąbrowski (red.), *Znalezisko gro-
madne przedmiotów metalowych kultury łużyckiej w Brudzynie, pow. żninski*: 83–114. Biskupin-Toruń: Muzeum Archeologiczne w Biskupinie i Polskie Towarzystwo Historyczne.
- Gałązka, D.
2009. *Objaśnienia do Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski: 1:50 000*. Arkusz Lubawa (211). Warszawa: Państwowy Instytut Geologiczny.
- Gałązka, D. W. Skrobot i A. Szarzyńska
2015. *Wzgórza Dylewskie. Geologia, krajobraz, antropologia przestrzeni*. Olsztyn: Wydawnictwo Mantis.
- Gawroński, R.
2018. *Roman horsemen against Germanic tribes. The Rhineland frontier cavalry fighting styles 31 BC–AD 256*. *Archaeologica Here-ditas* 12. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
- Gedl, M.
1983. *Die Nadeln in Polen I (Frühe und ältere Bronzezeit)*. *Prähistorische Bronzefunde XIII/7*. München: C.H. Beck-Verlag.
- Giemza, A.
2015a. *Objaśnienia do Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski: 1:50.000*. Arkusz Toprzniny (35). Warszawa: Państwowy Instytut Geologiczny.
- 2015b. *Objaśnienia do Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski: 1:50.000*. Arkusz Wojciechy (63). Warszawa: Państwowy Instytut Geologiczny.
- Gierlach, B.
1966. Zabytki metalowe, [w:] J. Gąssowski, B. Gierlach i E. Kowalczevska (red.), *Materiały wykopaliskowe z Zamku Królewskiego w Warszawie. Tom I*: 141–150. Warszawskie Materiały Archeologiczne 1. Warszawa: Prezydium Stołecznej Rady Narodowej – Wydział Kultury, Urząd Konserwatorski M. St. Warszawy – Konserwator Zabytków Archeologicznych.
- Głosek, M.
1984. *Miecze środkowoeuropejskie z X–XV wieku*. Warszawa: Wydawnictwa Geologiczne.
- Grabarczyk, T. i O. Ławrynowicz
2013. Falchion and its technology in Poland (14th–16th centuries). *Fasciculi Archaeologiae Historicae* 26: 51–61.

- Gajewska, M. i J. Kruppé
1960. Badania archeologiczne w 1958 roku na Wzgórzu Katedralnym we Fromborku. *Rocznik Olsztyński* III: 81–103.
- Grażawski, K.
1988. Średniowieczny gródek rycerski w Bachotku na ziemi chełmińskiej w świetle badań archeologicznych. *Sprawozdania Archeologiczne* 40: 317–341.
2013. Sprawozdanie z archeologicznych badań weryfikacyjnych przeprowadzonych w Radomnie w 2011 roku, [w:] E. Fudzińska (red.), *XVIII Sesja Pomoroznawcza. Vol. 1. Od epoki kamienia do wczesnego średniowiecza. Materiały z konferencji 16–18 listopada 2011*: 125–131, Malbork: Muzeum Zamkowe.
2019. Research in castles located in the Mazovian-Prussian border zone. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 4(306): 808–824.
- Gula, J.
1975. Badania wykopaliskowe w latach 1968–1969 na terenie zamku w Ostródzie. *Wiadomości Archeologiczne* 39/3: 373–383.
- Hein, M.
1944. *Preußisches Urkundenbuch (1335–1341). Bd. 3, Lfg. 1.* Königsberg: Gräfe und Unzer.
- Herrmann, J.
2002. Tradition und Neubeginn ur- und frühgeschichtlicher Forschungen an der Berliner Akademie der Wissenschaft 1946–1952. Zum 110. Geburtstag von Wilhelm Unverzagt. *Sitzungsberichte der Leibniz-Sozietät* 54/3: 85–100.
- Heydeck, J.W.
1896. Steinkistengräber im Kreise Pr. Eylau, aufgedeckt im Herbst 1892. *Sitzungsberichte der Altertums-gesellschaft Prussia* 20: 67–74.
- Hoffmann, M.J.
1992. Kurhany z wczesnej epoki żelaza w Zielonicy, gmina Górowo Iławeckie, wojew. Olsztyn. *Zeszyty Muzeum Warmii i Mazur* 1: 91–110.
1999. *Źródła do kultury i osadnictwa południowo-wschodniej strefy nadbałtyckiej w I tysiącleciu p.n.e.* Rozprawy i Materiały Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie 177, Olsztyn: Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego.
2000. *Kultura i osadnictwo południowo-wschodniej strefy nadbałtyckiej w I tysiącleciu p.n.e.* Rozprawy i Materiały Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie 191, Olsztyn: Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego.
2005. Emil Hollack – nauczyciel, historyk i badacz pradziejów ziemi mrągowskiej. W 80. rocznicę śmierci. *Mrągowskie Studia Humanistyczne* 6–7: 17–27.
- Hoffmann, M.J. i A. Mackiewicz
2004. *Średniowieczne założenia obronne powiatu ostródzkiego*. Ostróda: Muzeum w Ostródzie.
- Hollack, E.
1908. *Erläuterungen zur vorgeschichtlichen Übersichtskarte von Ostpreußen. Im Auftrage des ostpreußischen Provinzial Verbandes bearbeitet und herausgegeben*. Glogau-Berlin: Kommissions Verlag von Carl Flemming.
- Holtmann, G.F.W.
1993. *Untersuchung zu mittelalterlichen und frühneuzeitlichen Messern*. Göttingen.
- Honczaruk, M. i L. Kacprzak
2014. *Objaśnienia do Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski: 1:50.000. Arkusz Głębock (34)*. Warszawa: Państwowy Instytut Geologiczny.
- Jagodziński, M.
1997. *Archeologiczne ślady osadnictwa między Wisłą a Pasłęką we wczesnym średniowieczu. Katalog stanowisk*. Warszawa: Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk.
- Jaskanis, J.
2012. *Wodzowskie kurhany kultury wielbarskiej na Podlasiu*. Białystok: Muzeum Podlaskie w Białymstoku, Instytucja Kultury samorządu Województwa Podlaskiego.
- Jaskanis, J. i J. Okulicz
1981. Kultura wielbarska (faza cecelska), [w:] J. Wielowiejski (red.), *Prahistoria ziem polskich. Tom 5. Późny okres lateński i okres rzymski*, 178–190. Warszawa: Ossolineum.
- Józwiak, S.
2000. Powstanie i rozwój struktury administracyjno-terytorialnej Zakonu Krzyżackiego na południowych obszarach Prus Górnych do 1410 r. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 1: 3–27.
- Józwiak, S. i J. Trupinda
2019. Czas powstania krzyżackiego komturstwa w Pokarminie (Brandenburg) a kwestia chronologii wznoszenia tamtejszego zamku. *Studia z Dziejów Średniowiecza* 23: 100–113.
DOI: 10.26881/sds.2019.23.04
- Kaczyński, B., A. Mackiewicz i I. Zduńska
2018. Badania archeologiczne zamku biskupów chełmińskich w Lubawie w latach 2015–2016, [w:] S. Wadył, M. Karczewski i M. Hoffmann (red.), *Materiały do archeologii Warmii i Mazur. Tom 2*: 343–358. Warszawa-Białystok-Olsztyn: Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego,

- Wydział Historyczno-Socjologiczny Uniwersytetu w Białymstoku, Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.
- Kaniecki, A. i D. Brychcy
2010. Średniowieczne młyny wodne i ich wpływ na przemiany stosunków wodnych na przykładzie zlewni Obry Skwierzyńskiej. *Badania Fizjograficzne Seria A – Geografia Fizyczna* 61: 145–156.
- Karczewski, M.
2000. „Dwustożkowate naczynia zdobione zaszczypywaniem”. Głos w dyskusji nad ceramiką bałtyjską. *Światowit* 2(43)/Fasc. B: 91–96.
- Kaźmierczyk, J.
1965. Wczesnośredniowieczne wyroby bednarskie z Ostrówka w Opolu. *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej* XIII/3: 469–498.
1978. *Podkowy na Śląsku w X–XIV wieku (studia z dziejów kultury materialnej)*. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Kłęczar, B. i M. Rutyna
2013. Stan badań grodzisk województwa warmińsko-mazurskiego, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Grodziska Warmii i Mazur 1. Stan wiedzy i perspektywy badawcze*: 7–29, *Archaeologica Hereditas*. Prace Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie 2. Warszawa-Zielona Góra: Wydawnictwo Fundacji Archeologicznej.
- Knyżewski, M.
2016. Kształtowanie się siedzib niższych urzędników krzyżackich w Prusach właściwych. *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Archaeologica* 31: 113–133. DOI: 10.18778/0208-6034.31.06
- Kobylińska, U.
- 2017a. Kamionka, st. 9: znaleziska, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Tom 1*: 375–407. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- 2017b. Tątlawki, st. 2: znaleziska, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Tom 1*: 118–132. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- 2017c. Zajączki, st. 1: znaleziska, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Tom 1*: 426–459. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- 2017d. Stary Folwark, st. 2: chronologia stanowiska, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Tom 1*: 207. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- 2017e. Łodygowo, st. 1: znaleziska, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Tom 1*: 19–46, Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- 2017f. Mozgowo, st. 1: znaleziska, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur 2*: 189–200. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- 2017g. Iława, st. 33 – Wielka Żuława: znaleziska, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Tom 1*: 324–347, Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- 2017h. Durąg, st. 1: znaleziska, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur 2*: 272–295. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- Kobylińska, U., R. Solecki i J. Wysocki
- 2017a. Wieprz, st. 20: chronologia stanowiska, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Tom 2*: 260. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- 2017b. Tątlawki, st. 2: chronologia stanowiska, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur 2*: 135–136. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- Kobyliński, Z.
2013. (red.) *Grodziska Warmii i Mazur 1. Stan wiedzy i perspektywy badawcze*. *Archaeologica Hereditas*. Prace Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie 2. Warszawa-Zielona Góra: Wydawnictwo Fundacji Archeologicznej.
- 2016a. (red.), *Grodziska Warmii i Mazur 2. Nowe badania i interpretacje*. *Archaeologica Hereditas*. Prace Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie 7. Warszawa: Instytut Archeologii UKSW, Fundacja Res Publica Multiethnica.

- 2016b. Projekt Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Część I: Pomezania, Pogezania i Warmia: realizacja w latach 2012–2016, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Grodziska Warmii i Mazur 2. Nowe badania i interpretacje*: 93–112. Archaeologica Hereditas. Prace Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie 7. Warszawa: Instytut Archeologii UKSW, Fundacja Res Publica Multiethnica.
- 2017a. (red.) *Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Tom 1*. Warszawa: Fundacja Res Publica Multiethnica.
- 2017b. (red.) *Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Tom 2* (red.). Warszawa: Fundacja Res Publica Multiethnica.
- 2017c. Wprowadzenie, [w:] *Katalog grodzisk Warmii i Mazur. Tom 1*: 5–6. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- Kobyliński Z., J. Nitychoruk, K. Rabiega, M. Rutyna, D. Wach, F. Welc, J. Wysocki, K. Zeman-Wiśniewska i M. Żurek
2016. Falsyfikacja domniemyanych pradziejowych i średniowiecznych grodzisk w powiecie iławskim i ostródzkim, [w:] Z. Kobyliński (red.) *Grodziska Warmii i Mazur 2. Nowe badania i interpretacje*: 247–293, Archaeologica Hereditas. Prace Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie 7. Warszawa: Instytut Archeologii UKSW i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- Kochanowski, M.
1985. Elementy odzieży i sprzęt gospodarstwa domowego z grodziska w Plemiętach, [w:] A. Nadolski (red.), *Plemięta. Średniowieczny gródek w ziemi chełmińskiej*: 165–183. Warszawa-Poznań-Toruń: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Kola, A.
- 1985a. Żelazny osprzęt średniowiecznej wieży mieszkalnej w Plemiętach i jej wyposażenia, [w:] A. Nadolski (red.), *Plemięta. Średniowieczny gródek w ziemi chełmińskiej*: 63–83. Warszawa-Poznań-Toruń: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- 1985b. Narzędzia do obróbki drewna z grodziska w Plemiętach, [w:] A. Nadolski (red.), *Plemięta. Średniowieczny gródek w ziemi chełmińskiej*: 149–157. Warszawa-Poznań-Toruń: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
1989. Późnośredniowieczna chłodnia z Torunia. *Acta Universitatis Nicolai Copernici* 200 *Archeologia* 16: 103–116.
- Komorowski, J.
2007. Pruska Iława. *Spotkania z Zabytkami* 7: 19–20.
- Kondracki, J.
2002. *Geografia regionalna Polski*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
2014. *Geografia regionalna Polski*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Kontny, B.
1999. Znaleźiska toków z obszaru kultury przeworskiej. *Światowit* 1(42)/Fasc. B: 128–137.
2016. Siekierki tulejkowe z kultur bogaczewskiej i sudowskiej. *Wiadomości Archeologiczne* 67: 37–64.
- Koperkiewicz, A.
2019. Civitas Wartberg. Warmińska kapsuła czasu i problemy konserwatorskie. *Warmińsko-Mazurski Biuletyn Konserwatorski* 11: 57–74.
- Kowalczyk, E.
1987. *Systemy obronne wałów podłużnych we wczesnym średniowieczu na ziemiach polskich*. Wrocław: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
2002. Wały podłużne na mapie granicy mazowiecko-pruskiej Samuela Suchodolskiego. *Światowit* 4 (45)/Fasc. B: 159–164.
2003. *Dzieje granicy mazowiecko-krzyżackiej (Między Drwęcą a Pisą)*. Warszawa: DIG.
- Kruppé, J.
1981. *Garncarstwo późnośredniowieczne w Polsce*. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Kubicki, R.
2012. *Młynarstwo w państwie Zakonu Krzyżackiego w Prusach w XIII–XV wieku (do 1454 r.)*, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
2015. Wykaz czynszowy komturstwa tucholskiego z połowy XV w. *Studia Historica Gedanensia* 6: 281–297.
- Kulakov, W. I.
1999. Ирзеканинис. *Stratum Plus* 1999/5: 211–273.
2018. Prussische Tierdarstellungen im Frühmittelalter, [w:] S. Wadyl, M. Karczewski i M. Hoffmann (red.), *Materiały do archeologii Warmii i Mazur 2*: 99–108. Warszawa-Białystok-Olsztyn: Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, Wydział Historyczno-Socjologiczny Uniwersytetu w Białymstoku i Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.
- Kulesz, A., S. Nowak i K. Jarzęcki
2018. Relikty obuwia, [w:] M. Grupa, K. Jarzęcki i W. Nowosad (red.), *Historia kościoła św. Oswalda w Płonkowie – Tom II*, 145–153. Płonkovo: Parafia Rzymskokatolicka p.w. Św. Maksymiliana Marii Kolbego i Św. Benedykta, Jana, Mateusza, Izaaka i Krystyna, Pierwszych Męczenników Polskich.

- Kurpik, W.
1982. Uwagi o niektórych elementach oprawy i ich roli w ochronie książki. *Ochrona Zabytków* 5/3–4 (138–139): 208–214.
- Kurpiewski, A.
2015. A Wielbark culture barrow in Wojsze near Ostrołęka in comparison with other features of that type in right-bank Mazovia and the Podlasie region. *Sprawozdania Archeologiczne* 67: 259–276.
- Liwoch, R.
2013. Szkieletowy grób kamienny z Naczy na Białorusi. *Materiały Archeologiczne* 39: 141–147.
- Leyding, G.
1973a. Nazwy fizjograficzne, [w:] H. Jaworska i M. Lossman (red.), *Morąg. Z dziejów miasta i powiatu*, 26–38. Olsztyn: Pojezierze.
1973b. Z dziejów powiatu, [w:] H. Jaworska i M. Lossman (red.), *Morąg. Z dziejów miasta i powiatu*, 41–95. Olsztyn: Pojezierze.
1987. Nazwy fizjograficzne, [w:] A. Wakar (red.), *Bartoszyce. Z dziejów miasta i okolic*, 22–29. Olsztyn: Wydawnictwo Pojezierze.
- Łapo, J. M.
1998. Budownictwo obronne na ziemiach pruskich w pradziejach i we wczesnym średniowieczu. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 2: 199–205.
2009. Wokół szwedzkiego szańca. Echa Wojen Szwedzkich w ludowych podaniach historycznych i mikrotoponimii na obszarze dawnych ziem pruskich. *Pruthenia* 4: 241–286.
- Łukomiak, K.
2016. Zamykanie pomieszczeń w późnośredniowiecznych siedzibach mieszkalno-obronnych na podstawie źródeł archeologicznych, [w:] K. Marinow, K. Szadkowski, K. Węgrzyńska (red.), *Varia Mediaevalia. Studia nad średniowieczem w 1050. Rocznice Chrztu Polski*: 141–154. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. DOI: 10.18778/8088-325-3.14
- Madyda-Legutko, R.
1983. Próba rekonstrukcji pasów z metalowymi częściami na obszarze środkowoeuropejskiego Barbaricum w okresie wpływów rzymskich i we wczesnej fazie okresu wędrówek ludów. *Przegląd Archeologiczny* 31: 91–133.
- Malinowski, T.
2000. O roli krzemienia u niektórych społeczności epok metali. *Przegląd Archeologiczny* 48: 127–139.
- Marciniak-Kajzer, A.
2018. Gródki stożkowate czy zamki typu motte. *Archaeologia Historica Polona* 26: 59–70.
- Marcinkowski, M.
2013. Cechy obce i lokalne w średniowiecznej i nowożytniej ceramice elbląskiej. Zarys problematyki na podstawie wybranych przykładów. *Archaeologia Historica Polona* 21: 239–255. DOI: 10.12775/AHP.2013.011
- Michalik, P.
2007. *Późnośredniowieczne i wczesnonowożytne noże z zamku w Pucku*. Światowit Supplement Series P: Prehistory and Middle Ages 15, Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego.
- Michałowski, A.
2004. Łyzki gliniane z okresu przedrzymskiego z terenów Europy Środkowej, [w:] H. Machajewski (red.), *Kultura jastorfska na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej*: 123–160. Poznań: Stowarzyszenie Naukowe Archeologów Polskich Oddział w Poznaniu, Instytut Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.
- Misiewicz, K. i W. Małkowski
2013. Badania nieinwazyjne na stanowisku 4 w Borecznie, woj. warmińsko-mazurskie w 2012 roku, [w:] Z. Kobyliński (red.) *Grodziska Warmii i Mazur 1. Stan wiedzy i perspektywy badawcze*: 413–421. Archaeologica Hereditas. Prace Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie 2. Warszawa-Zielona Góra: Wydawnictwo Fundacji Archeologicznej.
- Mogielnicka-Urban, M.
1984. *Warsztat ceramiczny w kulturze łużyckiej*. Wrocław: Ossolineum.
- Mroczek, R.
2007. Późnośredniowieczne zabytki ruchome z badań na dziedzińcu głównym Pałacu pod Blachą. *Kronika Zamkowa* 1–2(53–54): 39–90.
- Nadolski, A. i M. Lewandowski
1990. Rozdział 3: broń strzelcza, [w:] A. Nadolski (red.), *Uzbrojenie w Polsce średniowiecznej 1350–1450*: 143–153. Łódź: Polska Akademia Nauk.
- Nowakowski, P.
2003. W sprawie datowania munsztuków z ziem polskich. *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej* 51/: 41–48.
- Nowakowski, W.
1983. *Kultura bogaczewska na Pojezierzu Mazurskim od schyłku późnego okresu przedrzymskiego do starszej fazy późnego okresu wpływów rzymskich. Próba analizy chronologiczno-kulturowej*. Maszynopis.
2001. Żelazne zapinki kuszowate z podwiniętą nóżką w europejskim Barbaricum. *Wiadomości Archeologiczne* LIV: 129–146.
- Oakeshott, E.
1998. *The sword in the age of chivalry*. Woodbridge: The Boydell Press.

- Okulicz, J.
1973. *Pradzieje ziem pruskich od późnego paleolitu do VII w. n.e.* Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, Ośrodek Badań Naukowych imienia Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie.
- Okulicz, Ł.
1970. *Kultura kurhanów zachodniobałtyjskich we wczesnej epoce żelaza.* Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Oniszczyk, A.
2013. *Życie odbite w naczyniu. Konsumpcja luksusowa i codzienna w Gdańsku w XVII–XIX wieku na podstawie naczyń ceramicznych z terenu Centrum Dominikańskiego i kwartału Długi Targ–Powroźnicza. Tom I.* Warszawa.
- Ossowski, W.
2010. *Przemiany w skutnictwie rzeczonym w Polsce. Studium archeologiczne.* Gdańsk: Centralne Muzeum Morskie w Gdańsku.
- Pazda, S.
1995. Osada wczesnośredniowieczna na stanowisku nr 8 w Radłowicach gm. Domanów, woj. wrocławskie. *Acta Universitatis Wratislaviensis, Studia Archeologica* 26: 209–245.
- Petelski, K. i A. Gondek
2003. *Objaśnienia do Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski. 1:50.000. Arkusz Dobry (96).* Warszawa: Państwowy Instytut Geologiczny.
- Petraszko, M. i A. Wakar
1987a. Prusowie, [w:] A. Wakar (red.), *Bartoszyce. Z dziejów miasta i okolic*, 30–44. Olsztyn: Wydawnictwo Pojezierze.
1987b. Z dziejów wsi, [w:] A. Wakar (red.), *Bartoszyce. Z dziejów miasta i okolic*, 243–353. Olsztyn: Wydawnictwo Pojezierze.
- Pikies, R.
2014. *Objaśnienia do Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski. 1:50.000. Arkusz Ostróda (176).* Warszawa: Państwowy Instytut Geologiczny.
- Pospieszny, Ł. i M. Jakubczak
2019. Datowanie bezwzględne cmentarzyska w Kosyniu, [w:] J. Sobieraj (red.), *Początki epoki brązu na Warmii i Mazurach w świetle analiz specjalistycznych*: 133–142. Olsztyn: Muzeum Warmii i Mazur.
- Purowski, T.
2008. Wyniki badań wykopaliskowych osady obronnej w Tarławkach, pow. węgorzewski. *Wiadomości Archeologiczne* LX: 335–360.
- Puziuk, J. i A. Tyniec
2013. Żelazny topór z ul. Miodowej w Krakowie-Kazimierzu. *Materiały Archeologiczne* 39: 155–158.
- Půlpánová-Reszczyńska, A.
2016. New materials from the Migration Period discovered in Zamiechów, site no. 1 in South-Eastern Poland. *Acta Archaeologica Carpathica* 51: 145–167.
- Rabiega, K., F. Welc, R. Solecki i B. Nowacki
2021. Wyniki badań na stanowisku Wysoka Wieś, stan. 8, pow. ostródzki, [w:] R. Solecki (red.), *Interdyscyplinarne badania wielofazowych osiedli obronnych z Pojezierza Iławskiego i Garbu Lubawskiego*: 71–90. *Archaeologica Hereditas. Prace Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie* 18. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
- Rabiega, K., F. Welc, R. Solecki, B. Nowacki i J. Wysocki
2021. Wyniki badań na stanowisku Radomno, stan. 1, pow. nowomiejski, [w:] R. Solecki (red.), *Interdyscyplinarne badania wielofazowych osiedli obronnych z Pojezierza Iławskiego i Garbu Lubawskiego*: 43–70. *Archaeologica Hereditas. Prace Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie* 18. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
- Radkowski, J. i J. Wysocki
2016. Wstęp do problematyki gródków stożkowatych z terenu średniowiecznego państwa zakonu krzyżackiego, znajdujących się na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Grodziska Warmii i Mazur 2. Nowe badania i interpretacje*: 295–385. *Archaeologica Hereditas. Prace Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie* 7. Warszawa: Instytut Archeologii UKSW, Fundacja Res Publica Multiethnica.
- Rulewicz, M.
1984. Tymczasowe wyniki badań archeologicznych na podzamczu w Szczecinie, prowadzonych w latach 1975–1978. *Sprawozdania Archeologiczne* 36: 151–165.
- Rutyna, M.
2017. Strużyna, st. 21: znaleziska, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur 2*: 79–88. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- Rutyna, M. i J. Wysocki
2017. Iława, st. 33: badania archeologiczne, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur 1*: 315–324. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.

- Sachenbacher, P.
1993. Völkerwanderungszeitliche Gräber bei Mühlhausen/Thüringen. Zu einigen ausgewählten Problemen des Grabbrauchs und der Grabberaubung anhand neuer Gräber von Ammern, Ldkr. Mühlhausen. *Alt-Thüringen* 27: 153–198.
- Schiffer, M.B.
1986. Radiocarbon Dating and the „Old Wood” Problem: The Case of the Hohokam Chronology. *Journal of Archaeological Science* 13: 13–30.
- Shiroukhov, R.
2015. Contacts between Prussians and Curo-nians in the 11th-early 13th centuries, according to the archaeological data, [w:] S. Wadyl, M. Karczewski i M. Hoffmann (red.), *Materiały do archeologii Warmii i Mazur* 1: 255–273. Warszawa-Białystok: Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego i Instytut Historii i Nauk Politycznych Uniwersytetu w Białymstoku.
- Siczek, Ł.
2016. Gwoździe jako zabytek archeologiczny. Materiały z badań zamku Chojnik. *Śląskie Sprawozdania Archeologiczne* 58: 165–179.
DOI: 10.17427/SSA16009
- Skrobot, W.
2015. Antropologia przestrzeni, [w:], D. Gałązka, D. Skrobot i A. Szarzyńska (red.), *Wzgórza Dylewskie. Geologia, krajobraz, antropologia przestrzeni.* : 109–192. Olsztyn: Wydawnictwo Mantis.
- Solecki, R.
2017. „Sprawozdanie z archeologicznych badań wykopaliskowych przeprowadzonych w 2017 roku na obszarze leśnym w granicach Leśnictwa Śródziezierz (nr wydzielenia leśnego 189 a-00) w granicach administracyjnych wsi Winiec gm. Miłomłyn (działka ewidencyjna nr 3189)”. Raport w archiwum WUOZ w Olsztynie, Delegatura w Elblągu.
2021. (red.) *Interdyscyplinarne badania wielofazowych osiedli obronnych z Pojezierza Hławskiego i Garbu Lubawskiego*. Archaeologica Hereditas. Prace Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie 18. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
- Solecki, R., F. Welc i B. Nowacki
2019. Wyniki badań archeologicznych osiedla obronnego z wczesnej epoki żelaza w Wysokiej Wsi, powiat ostródzki, stanowisko 7. *Wiadomości Archeologiczne* LXX: 196–202.
DOI: 10.36154/wa.70.2019.10
2021. Wyniki badań na stanowisku Wysoka Wieś, stan. 7, pow. ostródzki, [w:] R. Solecki (red.), *Interdyscyplinarne badania wielofazowych osiedli obronnych z Pojezierza Hławskiego i Garbu Lubawskiego*: 91–105. Archaeologica Hereditas. Prace Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie 18. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
- Solecki, R. i J. Wysocki
2017a. Tątlawki, st. 2: położenie grodziska i jego forma, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur* 2: 111. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- 2017b. Wieprz, st. 20: położenie grodziska i jego forma, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Katalog grodzisk Warmii i Mazur* 2: 243–244. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i Fundacja Res Publica Multiethnica.
- Solon, J., J. Borzyszkowski, M. Bidłasik, A. Richling, K. Badora, J. Balon, T. Brzezińska-Wójcik, Ł. Chabudziński, R. Dobrowolski, I. Grzegorzczak, M. Jodłowski, M. Kistowski, R. Kot, P. Krąż, J. Lechnio, A. Macias, A. Majchrowska, E. Malinowska, P. Migoń, U. Myga-Piątek, J. Nita, E. Papińska, J. Rodzik, M. Strzyż, S. Terpiłowski i W. Ziaja
2018. Physico-geographical mesoregions of Poland: Verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data. *Geographia Polonica* 91/2: 143–170.
DOI: 10.7163/GPol.0115
- Sowiński, T.
2014. *Przewodnik. Śladami Herkusa Monte. Śladami tajemnic poligonu Stablack. Ścieżki dydaktyczno-historyczne w gminie Górowo Hławskie*. Górowo Hławskie: Wydawnictwo Regionalista.
- Strunk, H.
1931. Flurnamen und Vorgeschichte. *Altpreussische Forschungen* 8: 1–45.
- Szałamacha, B. i B. Trzmiel
2006. *Objaśnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski. 1:50.000. Arkusz Morąg (135)*. Warszawa: Państwowy Instytut Geologiczny.
- Szczepański, S.
2009. Płyta grobowa Johannesesa von Schönaich z kościoła Podwyższenia Krzyża Św. w Boriecznie (rozważania nad „Skamieniałym Rycerzem” i rodem von Schönaich). *Studia Angerburgica* 15: 78–91.

2013. „Wykopaliska” w archiwach – archeologia archiwalna na przykładzie wybranych stanowisk Pojezierza Iławskiego, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Grodziska Warmii i Mazur 1. Stan wiedzy i perspektywy badawcze*: 233–252, Archaeologica Hereditas. Prace Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie 2. Warszawa-Zielona Góra: Wydawnictwo Fundacji Archeologicznej.
 2016. *Pomezania pruska. Dzieje osadnictwa w XIII–XV wieku*. Olsztyn: Ośrodek Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego.
- Szymański, P.
2013. *Z badań nad chronologią i różnicowaniem kulturowym społeczności Mazur w późnej starożytności i u progu wczesnego średniowiecza*. Światowit Supplement Series B: Barbaricum 9. Warszawa: Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego.
- Świętosławski, W.
2008. Późnośredniowieczne militaria z reliktyw wieży w Jemiołkowie koło Olsztynka. *Acta Militaria Mediaevalia* 4: 189–198.
- Thielen, P. G.
1958. *Das grosse Zinsbuch des Deutschen Ritterordens (1414–1438)*. Marburg: N.G. Elwert Verlag.
- Trzeciecki, M., M. Auch i K. Stańczuk
2020. *Grodzisko Piotrówka w Radomiu w świetle badań archeologicznych 2010–2013. Część I: stratygrafia i chronologia*. Warszawa: Wydawnictwo Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk, Fundacja Przyjaciół Instytutu Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk.
- Wadyl, S.
- 2017a. Sprawozdanie z badań wykopaliskowych na grodzisku zwanym „Okragła Góra” w Pasymiu, pow. Szczytno, stan. 1 w roku 2017. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 4(298): 717–724.
 - 2017b. Grodzisko w Porębku, pow. Kętrzyn, stan. 3. Wstępne wyniki badań wykopaliskowych. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 4(298): 725–732.
 2019. Sprawozdanie z badań wykopaliskowych na grodzisku zwanym „Okragła Góra” w Pasymiu, pow. Szczytno, stan. 1 w roku 2018. *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 1(303): 153–161.
 2020. Wallewona finally found? Stronghold in Porębek in the latest excavations, [w:] A. Dobrosielska, A. Pluskowski i S. Szczepański (red.), *Homini, qui in honore fuit. Księga pamiątkowa poświęcona śp. Profesorowi Grzegorzowi Białuńskiemu*: 165–192. Olsztyn: Oficyna Wydawnicza Pruthenia.
- Wadyl, S. i J. Łapo
2018. Wyniki badań sondażowych na grodzisku w Perłach, gm. Węgorzewo, stan. 1 (AZP 13-72), [w:] S. Wadyl, M. Karczewski i M. Hoffmann (red.), *Materiały do archeologii Warmii i Mazur. Tom 2*: 377–385. Warszawa-Białystok-Olsztyn: Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, Wydział Historyczno-Socjologiczny Uniwersytetu w Białymstoku, Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.
- Wadyl, S. i K. Martyka
2019. Nowy element układanki. Wczesnośredniowieczne grodzisko w Bornitach koło Pieniężna. *Slavia Antiqua* 60: 75–93. DOI: 10.14746/sa.2019.60.4
- Wadyl, S., K. Martyka i D. Malarczyk
2018. Wczesnoabbasydzkie dirhamy z nowo odkrytego grodziska w Bornitach koło Pieniężna. *Wiadomości Numizmatyczne* 62/1–2(205–206): 129–143. DOI: 10.24425/wn.2018.125040
- Waluś, A.
- 1992a. Zabytki metalowe kultury lateńskiej z Rembielina, woj. ostrołęckie, [w:] J. Okulicz-Kozaryn i W. Nowakowski (red.), *Studia z archeologii ludów barbarzyńskich z wybrzeży Bałtyku i Dorzecza Wisły*: 89–101. Barbaricum 2. Warszawa: Wydawnictwo i drukarnia Tokawi.
 - 1992b. Cmentarzysko kurhanowe w Piórkowie, woj. elbląskie, w świetle prac wykopaliskowych przeprowadzonych w latach 1984–1987. *Światowit Supplement Series B: Barbaricum* 2: 39–52.
2014. Zabytki metalowe kultury kurhanów zachodniobałtyjskich wczesnej epoki żelaza. *Światowit Supplement Series B: Barbaricum* 10: 9–197.
- Ward-Perkins, J.B.
1993. *London Museum Medieval Catalogue 1940*. Londyn: Museum of London.
- Wasilewska, J.
2016. Szkaplerz – ikonografia przedstawień. *Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne* 105: 329–343.
- Welc, F.
2020. „Rozpoznanie za pomocą georadaru (GPR) i metody magnetycznej stanowisk: Augamy, Woryny, Leśnictwo Orsy (Góra Zamkowa) oraz Wiewiórki”. Sprawozdanie w archiwum Instytutu Archeologii UKSW w Warszawie.
- Welc, F., J. Nitychoruk, R. Solecki, K. Rabiega i J. Wysocki
2018. Results of integrated geoarchaeological prospection of unique iron age hillfort located on Radomno Lake island in north-eastern Poland. *Studia Quaternaria* 35/1: 55–71.

- Wołągiewicz, R.
1993. *Ceramika kultury wielbarskiej między Bałtykiem a Morzem Czarnym*. Szczecin: Muzeum Narodowe.
- Wólkowski, W.
2013. Architektura zamku w Bezławkach, [w:] A. Koperkiewicz (red.), *Bezławki: ocalić od zniszczenia : wyniki prac interdyscyplinarnych prowadzonych w latach 2008–2011*: 109–118. Gdańskie Studia Archeologiczne. Seria Monografie 2. Gdańsk: Instytut Archeologii i Etnologii Uniwersytetu Gdańskiego.
- Wrzesiński, J.
1989. Cmentarzysko szkieletowe w Dziekanowicach, gm. Łubowo, st. 2. *Studia Lednicke* 1: 103–146.
- Vlierman, K.
1996. „...Van Zintelen, van Zintelroeden ende Mos-sen...” *Een breekmethode als hulpmiddel bij het dateren van scheepswrakken uit de Hanzetijd*. Scheepsarcheologie I, Flavoberecht 386. Lelystad: Nederlands Instituut voor Scheeps- en Onderwater Archeologie.
- Zawadzki, P.
2020. *Prace archeologiczne na obszarze dawnego Stalagu VIII A; Dz. nr 306/3, obręb Koźlice, AM-1, gm. Zgorzelec, woj. dolnośląskie. 2018-2019. Sprawozdanie*. Fundacja Łużyce wczoraj i dziś.
- Zielonka, B.
1955. Materiały z osiedla obronnego kultury łużyckiej w miejscowości Kamieniec, pow. Toruń. *Wiadomości Archeologiczne* XXII/2: 158–174.
- Żórawska, A.
2002. Ponownie „odkryty” grób skrzynkowy z miejscowości Prusy (Jarantowice), powiat wąbrzeski. *Światowit* IV(XLV), Fasc. B: 249–255.
- Żurek, M.
2013. Boreczno, stanowisko 4 (AZP 24-54), gm. Zalewo, woj. warmińsko-mazurskie. Analiza stratygraficzna, [w:] Z. Kobyliński (red.), *Grodziska Warmii i Mazur 1. Stan wiedzy i perspektywy badawcze*: 385–411. Archaeologica Hereditas. Prace Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie 2. Warszawa-Zielona Góra: Wydawnictwo Fundacji Archeologicznej.
2021. *Boreczno i Bałszyce. Archeologia dworów wczesnonowożytnych w Górnych Prusach*. Archaeologica Hereditas. Prace Instytutu Archeologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie 19. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.